

УДК 811.161.2+81'373:001.4

Т. В. СТАСЮК
(Дніпропетровськ, Україна)

КОРЕЛЯЦІЇ ОСНОВНИХ МЕТАПОНЯТЬ У ТРАДИЦІЙНОМУ Й СОЦІОКОГНІТИВНОМУ ТЕРМІНОЗНАВСТВІ

Представлено співвідношення метапонять “[науковий] термін”, “спеціальне [наукове / професійне] поняття” – “спеціальний [науковий / професійний] концепт // конструкт”, “одиниця розуміння [спеціального знання]” у традиційному й соціокогнітивному термінознавстві, обґрунтовано актуальність їх використання.

Ключові слова: соціокогнітивне термінознавство, термін, спеціальне поняття, науковий концепт, професійний концепт, одиниця розуміння [спеціального знання].

Соціокогнітивне термінознавство демонструє значні зміни у сфері метаопису термінології. Цей напрям використовує чимало термінів соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, соціології та психології, доводячи тим самим, що його наукові горизонти набагато ширші, ніж традиційного термінознавства. Дослідження соціокогнітивного спрямування продукують у термінознавстві такі терміни: *терміносфера*, *термінопростір*, *спеціальний [науковий / професійний] концепт*, *спеціальний [науковий / професійний] конструкт*, *одиниця розуміння [спеціального знання]*, *наукова / професійна когнітосфера / концептосфера*, *наукова / професійна концептуалізація / категоризація*, *наукова / професійна комунікація*, *науковий / професійний соціум*, *терміновживання*, *термінопородження*, *наукове / професійне знання*, *наукове / професійне мислення*, *термінологічна культура*, *термінологічна компетентність* та ін. Щодо формування метамови соціокогнітивного термінознавства можна було б говорити про звуження сфери застосування термінів когнітивної науки до сфери термінознавства; щодо загального термінознавства – про суттєве розширення концептуального апарату цієї галузі лінгвістики, оскільки її метамова (термінологія) оперує такими термінами, які раніше не входили до термінологічного апарату метамови-опису цієї науки.

Актуальність досліджуваної проблеми визначається, насамперед, слабкою розробленістю метапонять, що висвітлюють соціокогнітивну природу терміна, експлікують сутність терміна як вербалізатора знання, відбивають

© Т. В. СТАСЮК, 2015

результати концептуалізації та категоризації наукового / професійного світу в терміні.

Метою дослідження є представлення кореляційних ланцюжків метапонять традиційного та соціокогнітивного термінознавства, які протиставляють традиційний і новий ракурси вивчення природи терміна, процесів термінотворення, терміновживання тощо. Це створює підґрунтя для пошуку структур і форм мовної репрезентації спеціального знання.

У зв'язку з цим основними завданнями постають: систематизація та репрезентація метатермінів, актуалізованих у соціокогнітивному термінознавстві; розроблення метамови опису категорій нового напрямку та основних операційних підходів і методик.

Теоретичною базою розвідки є концепції представників когнітивного термінознавства, теоретичні дослідження в термінознавстві, які спираються на положення когнітивної лінгвістики, соціолінгвістики, психології, логіки та семантики.

Основою дослідження слугували праці: 1) зарубіжних мовознавців, зокрема учених російської школи когнітивного термінознавства, підґрунтя якої заклали О. С. Кубрякова, О. Й. Голованова, С. Л. Мішланова, Л. Ю. Зубова, В. Ф. Новодранова, І. П. Массаліна, М. Б. Казачкова, Ю. А. Гришенкова, І. П. Івановська, Л. В. Молчкова та ін.; 2) українських мовознавців, які концентрують свою увагу на функціональних аспектах вивчення терміна й відповідно галузевих термінологій, залучаючи когнітивну, соціологічну, комунікативну, прагматичну, культурологічну проблематику, а саме – монографії А. С. Д'якова, Т. Р. Кияка, З. Б. Куделько та В. Л. Іващенко, дисертації С. М. Подолкової, С. В. Постриган, І. В. Середюк, В. Я. Юкала, статті О. О. Селіванової, Л. Г. Боярової, Л. Ф. Борсук, Р. А. Гринюкової, В. Г. Згурської, Г. Ф. Ракшанової, А. Д. Олійника, О. О. Олійника та О. І. Южаквої. Проте ніхто поки що не переслідував мету вироблення положень нового напрямку та опису його метамови.

Осмислення, розбудова, унормування метамови соціокогнітивного термінознавства, його базових понять і категорій певною мірою ґрунтуються на окремих категоріях і поняттях традиційного термінознавства. Зручною формою компактного представлення метамови опису цього напрямку термінознавства, на наш погляд, є кореляційні ланцюжки понять у їх порівнянні з поняттями традиційного термінознавства.

Це і відомі (проте дещо переосмислені) термінопоняття, і запропоновані та розроблені метаоддиниці. Зазначимо, що в сучасному термінознавстві спеціально окресленої та систематизованої організації таких понять поки що немає. Щоправда, окремі напрацювання в цьому напрямі вже засвідчені в лексикографічних джерелах – “Короткому словнику когнітивних термінів” (1996) за ред. О. С. Кубрякової [21], “Сучасній лінгвістиці” (2006) О. О. Селіванової [43], “Матеріалах до словника-мінімуму основних термінопонять концептуальної семантики” (2006) В. Л. Іващенко [15]. Деякі термінопоняття розроблено в праці К. М. Тищенка “Метатеорія мовознавства” (2000) [47], О. С. Кубрякової “Мова і знання: на шляху отримання знань про мову. Частина мови з когнітивного погляду” (2004) [22],

В. Л. Іващенко “Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу на матеріалі української мистецтвознавчої термінології” (2006) [14], навчальних посібників О. О. Леонтьєва “Основи психолінгвістики” (1997) [25], В. О. Маслової “Вступ до когнітивної лінгвістики” (2004) [30], Л. Антошкіної “Соціолінгвістика” (2007) [44], М. Нікітіна “Курс лінгвістичної семантики” (2007) [32], З. Д. Попової, І. О. Стерніна “Когнітивна лінгвістика” (2007) [39] та ін.

Проблему взаємодії мови та свідомості вивчають у різних площинах. Деякі науковці акцентують увагу лише на впливові свідомості на мову, коли зі зміною дійсності, її сприйняття й осмислення змінюється й сама мова [32, с. 34]. Інші – підкреслюють зворотній вплив мови на свідомість. Так, на основі розуміння мови як духовної сили (В. фон Гумбольдт, О. О. Потебня) науковці висунули гіпотезу “лінгвістичної відносності” – кожний народ бачить світ через призму рідної мови, відображаючи дійсність у так званій “мовній картині світу” [23, с.14]. Близькою до цієї думки є ідея Й. Л. Вайсгербера, для якого мова – “проміжна інстанція”, “посередник”, що перебуває між об’єктивною дійсністю і свідомістю. Мову дослідник уявляє як “відбиток світу”, в якому він живе, а фрагменти світу для нього – “картини світу” (“Weltbild”) [41]. Гіпотеза “лінгвістичної відносності” певною мірою сприяла осмисленню фактів функціонування мови та свідомості в їх тісній зумовленості, що дає підстави сміливо проводити кореляцію, з одного боку, мовних і ментальних одиниць як таких, що відбивають семантико-знакові та ідеально-сміслові сторони буття, а, з другого – мовних і ментальних одиниць із мовно-ментальними (або одиницями розуміння) на основі симбіозу планів змісту та вираження.

У лінгвістичній традиції метамова термінознавства формувалася переважно в руслі структуралізму. Сьогодні в цій галузі лінгвістики розробляються когнітивно-семіотичні підходи до терміна, які спираються на теорію номінації й теорію семіозису, а також тісно пов’язані з “когніцією про когніцію” [18], тобто з ментальністю самих науковців, які продукують нові ідеї, поняття, терміни. Процес продукування ідей, створення наукової теорії – це процес розуміння (концептуалізації) об’єкта, яким є мова, та фіксації думки і знання науковця про цей об’єкт за допомогою мови, що поповнює будь-яку науку новими метаодинамиціями.

Як зазначає Р. Павільоніс, розуміння є інтерпретацією на тому чи іншому рівні концептуальної системи; “воно може здійснюватися на рівні концептів, що складають систему думки як частину концептуальної системи; нарешті, воно може відбуватися на рівні концептів, що утворюють суб’єктивну систему знання як частину системи думки. Звідси розуміти – означає інтерпретувати, але не обов’язково вважати істинним (думати) і тим більше знати, але знати – означає завжди вважати істинним (думати)” [36, с. 388].

У традиційному визначенні терміна та основних вимог до нього донедавна термінознавці послуговувалися, наприклад, такими метаодинамиціями його опису: *знак, номінативність, редуція, універсальність* (за Г. Кониським); *народність* (за І. Верхратським); *точність, однозначність, звичність, зручність, функціональність, асугестивність, об’єктивізм* (за І. Франком);

раціональність, науковість, унормованість (за І. Стешенком); функціональність (за П. Кулішем); національність, інтелектуальність (за М. Драгомановим); національність, перспективність, усталеність (за М. Грушевським); унормованість (за Л. Білецьким) (погляди на термін українських культурних і суспільних діячів узагальнено за: Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк “Українське термінознавство” [38, с. 3–28]); *номен, семіотична одиниця, елемент терміносистеми, виразник поняття, точний номен спеціального поняття, згорнена форма дефініції* тощо [51]; *дистинктивність, моносемічність, економічність* [46, с. 117]; *точність семантики, стилістична нейтральність, номінативність, дефініція, системність, інтернаціональність, гомогенність, логічність, стислість, оперативність, унівокативність, репродуктивність, однотипність, естетичність* [26; 27; 28] тощо.

Із розвитком когнітивістики та соціології мови термінотворчість розглядають як результат когнітивної діяльності фахівця. Спостереження над мовою показує, що в сучасному суспільстві з’явилися терміни й термінологічні системи, які вимагають нового осмислення поняття “термін”. Причина їх виникнення – поширення нових галузей знань і нових видів діяльності, які зажадали створення свого термінологічного апарату. Постулати когнітивної теорії мови не суперечать спільному для багатьох лінгвістів і філософів положенню про те, що не може бути проблеми розуміння мови й мовлення поза проблемою розуміння світу [37].

Для традиційного термінознавства одним із системотвірних є поняття “науковий термін” – символ для позначення емпіричних, абстрактних, ідеалізованих, віртуальних об’єктів, які досліджує конкретна наука [17; 24, с. 77]. Соціокогнітивне термінознавство відходить від семіотичних засад трактування терміна, тому уникає визначень, пов’язаних із підкресленням його символічної природи. Взагалі, суто семіотичні визначення терміна є завузькими в розрізі когнітивної парадигми знання, зокрема лінгвістичного й термінознавчого. Натомість, дослідники пропонують визначення понять, які допомагають проникнути в когнітивну природу терміна як ментально-мовної одиниці, що продукує такі специфікатори як *вербалізатор фрагмента наукової картини світу, втілення сукупності наукових категорій, репрезентант частини наукового знання* тощо [9, с. 23; 7, с. 118–119; 8, с. 63; 19, с. 212; 6, с. 26].

У традиційному термінознавстві активно оперують метатерміном *поняття* на позначення “форма мислення, яка відбиває істотні властивості, зв’язки й відношення предметів і явищ у їхній суперечності й розвитку”; “думка або система думок, що узагальнюють, виділяють предмети певного класу за визначеними загальними й специфічними для них ознаками” [49, с. 93; 11, с. 52]. У теорії О. Вюстера – це ядерний елемент, що стояв за формальною оболонкою терміна. Тут треба прокоментувати найістотнішу зміну в розумінні природи взаємозв’язків між поняттям і терміном. Фахівці-термінологи раніше широко користувалися моделлю семантичного трикутника Г. Фреге [48], в якому зображено *предмет, поняття* про нього й *термін*, що називає це поняття. У такій моделі термін тільки номінує поняття, виступає формальним представником його в мові, слугує символом-позначкою. З розвитком когнітивістики, з переходом до антрополо-

гічної парадигми в лінгвістиці, з дослідженням глибинних механізмів ментально-мовних процесів термінологи кваліфікують *поняття* як *ментальний образ*, як *результат узагальнення знань* про якусь множинність об'єктів, а сам термін як складне *багаторівневе ментально-мовне утворення*, яке акумулює *наукове / професійне знання, досвід фахівців* [9, с. 23; 7, с. 118–119; 8, с. 63; 19, с. 212; 6, с. 26].

Метатермін *наукове поняття* на позначення сегмента наукової реальності та відбиття істотних і необхідних ознак предметів, процесів, явищ [1, с. 62] з інтелектуалізацією праці й технологічним переорієнтуванням у виробничій сфері, із підвищенням термінологічної насиченості повсякденного мовлення в різних сферах сьогодні виявляє лише часткову актуалізацію, оскільки чимало понять, якими послуговується сучасна освічена людина, важко диференціювати між науковими чи ненауковими. Чимало термінів на позначення реалій, які вчора були результатом новітніх наукових розробок і функціонували як неотерміни, сьогодні стають загальноживаними. У термінознавчому дискурсі натрапляємо також на метаодиночку *термінопоняття* [5; 14; 16], яку використовують здебільшого на позначення складної діалектики взаємоперебігу наукового мислення та її змістового наповнення, тобто фахового мовомислення як рефлексії професійних знань, знань певної галузі чи спеціальної сфери, що генералізує професійний досвід, пов'язаний із конкретним об'єктом чи явищем, яке відносять до певної системи знань.

Щоправда, у термінознавстві послуговуються й терміном *професійне поняття*, адже, на думку І. І. Барнича, терміни фіксують і відбивають результати професійного мислення, досвіду, практичної й теоретичної діяльності людини [2]. За Ф. М. Березиним і Б. М. Головиним, “термін – це слово або словосполучення, яке має професійне значення, відбиває і формує професійне поняття, що його застосовують у процесі пізнання й освоєння певного кола об'єктів і відношень між ними – з погляду певної професії” [3].

Пропонуємо використовувати термін *професійне поняття* на позначення сегмента професійної реальності, одним із різновидів якої є й наукова реальність.

Щодо кореляції метаодиноць *поняття* (традиційний підхід) та *концепт* (когнітивний підхід) зазначимо, що нова парадигма лінгвістичного знання сфокусувала увагу дослідників на ментально-мовних структурах, які стоять за мовним знаком. Ключовими одиницями когнітивного термінознавства, зокрема, терміном *науковий / професійний концепт* послуговуються Т. Р. Копилова, С. Р. Ракітина, Є. Б. Головка, Ц. Ц. Огдонова, В. Л. Іващенко – *науковий концепт*, О. А. Южакова, Н. Г. Попович, Л. М. Босова, О. О. Опара – *професійний концепт*.

Серед мовознавців тривають дискусії щодо визначення терміна *науковий концепт*. Так, зокрема, Т. Р. Копилова потрактує *науковий концепт* одиницю наукової свідомості, що втілює наукові знання, отримані в результаті науково-дослідної діяльності та вербалізовані в підмові науки [20]. Такий концепт є результатом наукового пізнання довкілля, він актуалізується в науковому дискурсі – “сукупності всіх наявних (і потенційно мож-

ливих) текстів, які вербалізують наукове знання як результат пізнавальної діяльності суб'єктів науки" [20]. Дослідниця розглядає *науковий концепт* як розумову категорію, яка відбиває універсальне наукове знання; як такий, він у своїй мовній репрезентації виявляє риси, властиві певній мовній спільноті, що зумовлює специфічні аспекти в його структурі та змісті [20].

Науковий концепт кваліфікують також як "квант" знання, що зумовлює, нарешті, інтенціональний зміст нового наукового тексту і є джерелом його смислопородження; семантикою свого іменування він відбиває сутність утіленого в ньому нового знання [42]. Є. Б. Головка констатує, що *науковий концепт* містить у собі об'єктивне і суб'єктивне відбиття ознак об'єктів пізнання, тому що залежить також від індивідуальних рис особистості науковця, творчої та емоційної ситуації, історичних умов у цілому [10]. Ц. Ц. Огдонова дефінує науковий концепт як багатовимірну й інтегративну одиницю, номіновану за допомогою терміна / термінів у межах відповідного наукового дискурсу, як лінгвокогнітивне утворення й конструкт науково-дослідної рефлексії, що може бути джерелом смислопородження наукового тексту та наукового дискурсу [34].

Глибшу дефініцію наукового концепту в українському мовознавстві розробила В. Л. Іващенко, декларуючи його як ціннісно-смыслову константу термінолекту або домінанту мовно-мисленневої організації наукового тексту / дискурсу, що є когнітивним образом, який породжується розумінням, усвідомленням та переживанням сукупності ознак об'єкта пізнання [13, с. 142; 14]. Розгортаючи аналіз специфіки наукового концепту як лінгвокогнітивної одиниці, дослідниця визначає його як організоване певним чином на основі ключового термінопоняття системотвірне або текстотвірне упорядкування (фрагментом якого в науковій картині світу обов'язково є ієрархія) взаємозв'язаних між собою інших наукових понять [14, с. 126]. З'ясовуючи співвідношення наукового концепту з іншими метакатегоріями, дослідниця визначає його зв'язки з термінопоняттями. У такому ракурсі науковий концепт, на думку В. Л. Іващенко, це не просто метасмисл, а метасмисл-цінність, або вагоме, важливе за конкретних обставин для суб'єкта пізнання базове термінопоняття [14, с. 126] як "реконструкт", пропущений через індивідуально-особистісний досвід суб'єкта пізнання, що він його здобув у тій чи іншій галузі своєї фахової діяльності [14, с. 131].

Нагадаємо, що за сферою функціонування концепти поділяють на етнокультурні та соціокультурні. Серед останніх, у свою чергу, виділяють індивідуальні та групові, а останні поділяють на вікові, гендерні, професійні тощо [29].

Питання виокремлення професійного концепту не було предметом спеціальної уваги лінгвістів-когнітологів, лінгвокультурологів чи термінознавців-когнітологів. Спробу окреслити цю проблему в лінгвістичному дискурсі, послуговуючись терміном *професійний концепт*, віднаходимо в О. А. Южакової, яка зазначила, що "побудова концептів будь-якої наукової галузі дасть змогу схематично встановити фаховий (професійний) складник концептосфери людини <...>, що є частиною загальної концептосфери цієї людини і водночас становить частину на тлі концептосфери національ-

ної мови, а також <...> є частиною на тлі концептосфери технічної галузі людських знань” [52, с. 34]. Н. Г. Попович, у свою чергу, зазначає, що спільне розуміння професійних аспектів діяльності всіма її учасниками спричиняє продукування та використання спільних професійних концептів, що є запорукою результативності професійно-мовленнєвої комунікації. Сформований спільний професійний концепт у структурі професійно орієнтованої мовної особистості забезпечить як її професійну ефективність, так і ефективність усього професійно-комунікативного процесу [40, с. 52].

Саме професійними концептами оперують фахівці у своїй свідомості за умов фахового спілкування, коли вони користуються такими термінами конкретної галузі знання, які не потребують термінологічних дефініцій через те, що фахівці “посвячені” у специфіку предмета й розуміють один одного, начебто передаючи готові комплексні образи [53, с. 152].

Л. М. Босова звертає увагу на виключну важливість формування професійних концептів у свідомості фахівців ще на етапі їх навчання за фахом. Вона підкреслює, що залучення фахівців до професійної комунікації суттєво гальмується, обмежується відсутністю в їхній картині світу стереотипних професійних ситуацій, професійних концептів та професійно-дискурсивних стратегій [4].

Професійні концепти, як і лінгвокультурні, диференціюють за різними ознаками: виникнення концепту (вироблення, запозичення, імпорт), розвиток його структури або формування, усталеність структури або трансформованість, первинність / похідність концепту, актуальність тощо [35, с. 137].

На нашу думку, *професійний концепт* можна трактувати як раціонально осмислену ментально-мовну структуру, що є оперативною одиницею професійного знання (технічного / технологічного, експертного тощо), вербалізованого у відповідних термінах.

До метаодиноць соціокогнітивного термінознавства відносимо також термін *конструкт*. Зокрема, в одній зі своїх праць С. О. Жаботинська, покликаючись на дослідження Р. Ленекера, Дж. Лакоффа та Ч. Філмора, перераховує “теоретичні конструкти” когнітивного рівня – домен, фрейм, ідеалізовану когнітивну модель. Усі когнітивні одиниці дослідниця узагальнює поняттям “конструкт” [12, с. 84]. На думку Л. О. Чернейко, конструкт є ментальним утворенням, локалізованим у ідеальному просторі свідомості й призначеним для ідентифікації безлічі дискретних об’єктів фізичного світу [50]. О. О. Грицанов описує конструкт як поняття, що його вводять гіпотетично (теоретичне) або створюють задля спостережуваних подій чи об’єктів (емпіричне) за правилами логіки з чітко встановленими межами й вираженням у певній мові, що не припускає обов’язкового встановлення його онтологічного статусу, тобто яке не потребує вказівки на конкретний денотат [33]. Здебільшого, конструкти виформовуються в зоні переходу від емпіричного знання до теоретичного. По суті, вони заповнюють виявлені прогалини в структурі знання і не мають самостійного значення поза ним. Це спеціально сконструйовані штучні утворення зі службовими функціями. С. О. Жаботинська за Р. Ленекером виділяє такі характеристики, при-

таманні конструктам: високий ступінь узагальнення; застосування для семантичного опису численних феноменів у різних мовах; наявність певних когнітивних можливостей та потенцій; експліцитна задіяність у категоризації різноманітних мовних явищ [54, с. 27; 12].

За аналогією до типів концептів припускаємо можливість виділення наукового й професійного конструктів.

Корелятом до термінів *спеціальне [наукове / професійне] поняття* (традиційне термінознавство) у сучасних термінознавчих дослідженнях є термін *одиниця розуміння [спеціального знання]*. Певною мірою можна провести аналогію між [науковим] концептом В. Л. Іващенко та одиницею розуміння [спеціального знання] Р. Теммерман, яку авторка-розробник концепції західного соціотермінознавства пропонує трактувати в такий спосіб: “визначення одиниці розуміння X — це відповідь на питання “Що таке X?”. Яка саме інформація є суттєвою, залежить від типу одиниці розуміння. Модулі розуміння охоплюють, наприклад, такі параметри: історична інформація, інтеркатегорійна інформація, інтракатегорійна інформація, процедурна інформація” [56; 45].

У контексті нових досліджень термін *поняття*, яким користувалася школа О. Вюстера, — обмежена категорія, оскільки вона не відбиває сукупності когнітивних процесів, що протікають у свідомості людини, коли вона сприймає й відтворює термінологічну інформацію. На відміну від [наукового] поняття *одиниця розуміння [спеціального знання]* вміщує в собі інформацію і про актуальне значення терміна, і про особливості його сприйняття й усвідомлення, і про функціональне навантаження терміна в конкретному контексті, і про зміну компонентів значення та набуття ним конотацій у динаміці свого розвитку. Тобто, одиниці розуміння уявляються як динамічні когнітивні структури, які можуть змінювати своє змістове наповнення у часі та в контекстах. Історичні періоди в їх еволюції можуть бути більш або менш суттєвими у розумінні цих одиниць [55]. Саме тому представлення інформації та її фрагмент, який відбирають термінографи для дефініції, змінюється залежно від типу одиниці розуміння та рівня підготовки фахівців.

Отже, у традиційному термінознавстві основними термінами є [*науковий*] *термін*, *професіоналізм*, [*спеціальне / наукове / професійне*] *поняття*, у соціокогнітивному — [*спеціальне / наукове / професійне*] *знання*, [*наукове*] *термінопоняття*, [*науковий / професійний*] *концепт*, [*науковий / професійний*] *конструкт*, *одиниця розуміння [спеціального знання]*. Ці метаодиниці дозволяють розкрити когнітивні процеси, що протікають у свідомості людини, коли вона сприймає, відтворює та передає термінологічну інформацію.

Здійснена спроба представити основні метапоняття традиційного та соціокогнітивного термінознавства є науковою рефлексією, намаганням систематизувати стихійне використання метаодиниць сучасного термінознавства, випрацюовуючи метаапарат для управління знаннями, в тому числі й про сам термін. Дослідження соціокогнітивної природи терміна в українській лінгвістиці відкриває нові перспективи у його поглибленому мовознавчому студюванні.

1. *Андреев И. Д.* Теорія як форма організації наукового знання : підручник [для вузів] / І. Д. Андреев — М. : Наука, 1989. — 327 с.
2. *Барнич І. І.* Когнітивний підхід до трактування терміна (на матеріалі фінансово-економічної сфери в німецькій та українській мовах) / І. І. Барнич // Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. — 2012. — № 3. — Вип. 65. — С. 23–28.
3. *Березин Ф. М.* Общее языкознание / Ф. М. Березин, Б. Н. Головин. — М. : Просвещение, 1979. — 416 с.
4. *Босова Л. М.* Об интерактивной компетенции специалиста в ситуациях профессионального межкультурного общения / Л. М. Босова // Ползуновский альманах: [электронный ресурс] — 1998. — № 1. — Режим доступа : URL: http://elib.altstu.ru/elib/books/Files/pa1998_1/pages/12/pap_12.html [Название с экрана].
5. *Володина М. Н.* Когнитивно-информационная природа термина и терминологическая номинация : дис. ... доктора филол. наук. : 10.02.04 / Майя Никитична Володина. — М., 1998. — 345 с.
6. *Воропаева В. С.* Особенности метафоризации как способа терминообразования в итальянском и русском языках / В. С. Воропаева // Вестник Челябинского государственного университета. — Филология. Искусствоведение. — 2010. — № 22 (203). — Вып. 46. — С. 25–28.
7. *Голованова Е. И.* Категория профессионального деятеля в динамическом пространстве языка: лингвокогнитивный анализ : дис. ... доктора филол. наук. : 10.02.04 / Елена Иосифовна Голованова. — Челябинск, 2004. — 367 с.
8. *Голованова Е. И.* Когнитивное терминоведение / Е. И. Голованова. — Челябинск, 2008 — 177 с.
9. *Голованова Е. И.* Лингвистическая интерпретация термина: когнитивно-коммуникативный подход / Е. И. Голованова // Известия Уральского государственного университета. Сер. Гуманитарные науки. — 2004. — Вып. 8 (33). — С. 24–31.
10. *Головки Е. Б.* Концепт movimiento в испанской научной картине мира / Е. Б. Головки // Вестник СевГТУ : сб. науч. тр. — Севастополь : Изд-во Севастоп. нац. техн. ун-та, 2008. — Вып. 89 : Филология. — С. 64–66.
11. *Діденко В. Ф.* Філософія: проблеми, категорії, теорії / В. Ф. Діденко. — К. : Педагогіка, 1996. — 190 с.
12. *Жаботинская С. А.* Концептуальный анализ языка: фреймвые сети // Мова : наук.-теор. часопис з мов-ва. — Одеса : Астропринт, 2004. — № 9 : Проблеми прикладної лінгвістики — С. 81–92.
13. *Іващенко В. Л.* Змістова структура наукового концепту і зміст наукового поняття / В. Л. Іващенко // Мовні та концептуальні картини світу : зб. наук. пр. — К. : Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2005. — Вип. 16. — Кн. 1. — С. 135–142.
14. *Іващенко В. Л.* Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу на матеріалі української мистецтвознавчої термінології : монографія / В. Л. Іващенко. — К. : Видавн. Дім Дмитра Бураго, 2006. — 328 с.
15. *Іващенко В. Л.* Матеріали до словника-мінімуму основних термінопонять концептуальної семантики / В. Л. Іващенко // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. пр. — К. : Ін-т української мови НАН України, 2006. — Вип. 14. — С. 148–162.
16. *Іващенко В. Л.* Термінологічна репрезентація типологічних різновидів енантіосемії в когнітопросторі лінгвістики / В. Л. Іващенко // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”. — 2010. — № 675. — С. 98–105.
17. *Карамішева Н. В.* Логіка теоретична і прикладна : навч. пос. [для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ] / Н. В. Карамішева — К. : Знання, 2011. — 455 с.
18. *Кнорина Л. В.* Металексика: попытка выделения / Л. В. Кнорина // Лингвистика на исходе XX века: итоги и перспективы : тезисы междунар. конф. — М. : МГУ, 1995. — Т. 1. — С. 45–53.
19. *Коваль А. П.* Науковий стиль сучасної української літературної мови: структура наукового тексту / А. П. Коваль — К. : Вид. КДУ, 1970. — 307 с.
20. *Копылова Т. Р.* Языковая репрезентация научного концепта “коммуникация” в специализированном научном лингвистическом дискурсе : автореф. дис. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / Татьяна Рудольфовна Копылова. — Ижевск, 2007. — 20 с.

21. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М. : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1996. – 251 с.
22. Кубрякова Е. С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения / РАН ИЯ – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
23. Кузнецов А. М. Национально-культурное своеобразие слова / А. М. Кузнецов // Язык и культура : сб. обзоров. – М. : ИНИОН АН СССР 1987. – 140 с.
24. Лемов А. В. Система, структура и функционирование научного термина: на материале русской лингвистической терминологии / А. В. Лемов – Саранск : Изд-во Мордов. ун-та, 2000. – 192 с.
25. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики : учеб. пос. / А. А. Леонтьев – М. : Смысл, 1997. – 287 с.
26. Лотте Д. С. Воросы заимствования и упорядочения терминов и терминологических элементов / Д. С. Лотте – М. : Наука, 1982. – 147 с.
27. Лотте Д. С. Как работать над терминологией. Основы и методы / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1968. – 75 с.
28. Лотте Д. С. Образование и правописание трехэлементных научно-технических терминов / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1969. – 119 с.
29. Лыткина О. И. К вопросу о типологии концептов в современной лингвистике / О. И. Лыткина // Вестник МГГУ им. Шолохова. Серия: Филологические науки. – 2010. – Вып. 2 – С. 68–75.
30. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : учеб. пос. – М. : Флинта ; Наука, 2004. – 296 с.
31. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию / В. А. Маслова – М. : Наследие, 1997. – 183 с.
32. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики / М. В. Никитин. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 819 с.
33. Новейший философский словарь / А. А. Грицанов. – [3-е изд., испр.]. – Минск : Книжный Дом, 2003. – 1280 с.
34. Огдонова Ц. Ц. Лингвокогнитивный аспект интерпретации научного концепта / Ц. Ц. Огдонова // Вестник Челябинского государственного университета. – 2010. – № 34 (215) : Филология. Искусствоведение. – Вып. 49. – С. 81–85.
35. Опара А. А. Профессиональный концепт “энергия” в русской концептосфере / А. А. Опара // Антропологическая лингвистика : сб. науч. тр. – Волгоград : «Колледж», 2009 – Вып. 12. – 252 с.
36. Павленис Р. И. Понимание речи и философия языка вместо послесловия / Р. И. Павленис // Новое в зарубежной лингвистике. – 1982. – Вып. XVII. – С. 380–388.
37. Павленис Р. И. Проблема смысла: современный логико-философский анализ языка. – М. : Мысль, 1983. – 286 с.
38. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
39. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ: Восток-Запад, 2007. – 314 с.
40. Попович Н. Г. Оптимізація комунікативної діяльності суб'єктів управління: концептуальний підхід / Н. Г. Попович // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 141. – С. 46–53.
41. Радченко О. А. Язык как мирозидание: лингвофилософская концепция неогумбольдтианства : монография / О. А. Радченко – М. : Едиториал УРСС, 2005. – 326 с.
42. Ракитина С. В. Когнитивно-дискурсивное пространство научного текста : автореф. дис. ... доктора филол. наук : 10.02.01 / Светлана Владимировна Ракитина. – Волгоград, 2007. – 46 с.
43. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

44. Соціолінгвістика : навч. пос. / Л. Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток Лтд”, 2007. – 360 с.
45. Стасюк Т. В. Нові тенденції розвитку термінознавства: здобутки міжнародної наукової групи Р. Теммерман / Т. В. Стасюк // Термінологічний вісник : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 2(1). – С. 38–49.
46. Татаринов В. А. Из истории отечественного терминоведения / В. А. Татаринов // Вопросы языкознания. – 1993. – №3. – С. 113–119.
47. Тищенко К. М. Метатеорія мовознавства / К. М. Тищенко – К. : Основи, 2000. – 350 с.
48. Фреге Г. Смысл и денотат. Мысль: логическое исследование / Г. Фреге // Семиотика и информатика. – М. : Мысль, 1977. – Вип. 8. – С. 12.
49. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / М. Фуко. – СПб., 1994. – 252 с.
50. Чернейко Л. О. Базовые понятия когнитивной лингвистики в их взаимосвязи / Л. О. Чернейко // Язык, сознание, коммуникация : сб. ст. / [отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов]. – М. : МАКС Пресс, 2005. – Вип. 30. – 260 с.
51. Шелов С. Д. Еще раз об определении понятия “термин” // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Лингвистика. – 2010. – № 42. – С. 795–799.
52. Южакова О. І. Концепт як головна одиниця когнітивної лінгвістики в аналізі терміносистем на матеріалі термінології холодильної техніки / О. І. Южакова // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми української термінології”. – 2010. – № 675. – С. 34–37.
53. Южакова О. І. Формування української термінології холодильної техніки : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 / Олена Іванівна Южакова. – Одеса, 2009. – 496 с.
54. Langacker R. W. Assessing the cognitive linguistic enterprise / R. W. Langacker // Cognitive linguistics: Foundations, scope and methodology / [ed. by T. Janssen & G. Redecker]. – Berlin – NY : Mouton de Gruyter, 1999. – P. 13–59.
55. Temmerman R. Questioning the Univocity Ideal. The difference between scio-cognitive Terminology and Traditional terminology / R. Temmerman // Hermes: Journal of Linguistics. – 1997. – N 18. – P. 51–90.
56. Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description. The sociocognitive approach. – Amsterdam : John Benjamins Publishing company, 2000. – 258 p.

T. V. Stasiuk

CORRELATION OF MAJOR METANOTIONS IN TRADITIONAL AND SOCIOCOGNITIVE TERMINOLOGY

Major metanotions “[scientific] term”, “special [scientific / professional] concept” – “special [scientific / professional] concept // construct”, “unit of understanding [of special knowledge]” in the traditional and sociocognitive terminology are presented and the urgency of their usage is substantiated.

K e y w o r d s: sociocognitive terminology, term, special concept, scientific concept, professional concept, unit of understanding [of special knowledge].